

Кодифікація законодавства про довкілля: теорія та методологія

Гетьман А. П.,

доктор юридичних наук, професор,

проректор з наукової роботи Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого

УДК 349.6:340.134

ТЕРНИСТИЙ шлях розвитку екологічного законодавства на теренах колишнього СРСР та суверенної і незалежної України можна охарактеризувати як період бурхливого накопичення законодавчого масиву у відповідній сфері. Сьогодні ця галузь права являє собою розгалужену ієрархічну систему нормативно-правових актів різного регулюючого рівня, юридичної сили та сфер застосування.

На думку вчених-правознавців, за періодом змістовного розвитку екологічного права України має період його кодифікації. Необхідність кодифікації зумовлена потребою усунення множинності актів, що регулюють екологічні суспільні відносини, звільнення від застарілих еколого-правових норм, ліквідації прогалин у законодавчому регулюванні охорони довкілля, забезпечення взаємоузгодженості правових засад екологічної безпеки, приведення національного екологічного законодавства у відповідність з міжнародно-правовими стандартами та стандартами ЄС.

Цій проблемі присвячено низку наукових досліджень, публікацій, проведених наукових та

науково-практичних конференцій, симпозіумів, семінарів та «круглих столів» як в Україні, так і за її межами.

В юридичній літературі пропонуються дві різні системи (типи) кодифікації та пов'язані з цим сфери правового регулювання екологічних відносин зазначеного законодавчого акта.

Перша з них – створення кодифікованого акта, який узагальнить найпринциповіші та характерні для всього законодавства екологічної спрямованості питання охорони довкілля та використання природних ресурсів. Але він не повинен своїм змістом підміняти земельне, водне, лісове, гірниче, фауністичне, флористичне, атмосфероповітряне та природно-заповідне право. Його функціонування здійснюватиметься паралельно до відповідних підгалузей права.

Сфера правового регулювання такого законодавчого акта обмежена колом найпринциповіших і загальних положень охорони довкілля та окремих природних ресурсів і принципів державної та інших форм власності на природні ресурси, управління у сфері природокористування та охорони довкілля, юридичної відповідальності за порушення цього законодавства.

Друга система (тип) кодифікації, що пропонується вченими-правознавцями, – це уніфікація всіх підгалузей екологічного законодавства в кодифікований законодавчий акт, який об'єднує своїм змістом чинні природоресурсні та природоохоронні нормативні акти. Мова йде про створення єдиного кодифікованого законодавчого акта, який замінить Земельний, Водний, Лісовий кодекси, Кодекс про надра, закони України «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про охорону атмосферного повітря», «Про виключну (морську) екологічну зону», «Про екологічну мережу».

Таким чином, в науці екологічного права напрацьовані досить

вагомі теоретичні чинники кодифікації екологічного законодавства України. Вони є достатніми для остаточного прийняття рішення стосовно розроблення відповідного законопроекту.

На нашу думку, найдоцільнішою формою кодифікації є розроблення та прийняття Кодексу законів України про довкілля. Це обумовлено такими обставинами. Нині у сфері екологічного законодавства, як у жодній з інших галузей (цивільній, адміністративній, господарській тощо), діє розгалужена система кодифікованих законодавчих актів у формі кодексів і законів. Предметом правового регулювання великої частини з них є однорідні групи екологічних суспільних відносин, об'єднаних сферою відповідних природних ресурсів або їх комплексів (Земельний кодекс, Водний кодекс, Лісовий кодекс, Кодекс про надра, закони України «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про природно-заповідний фонд», «Про охорону атмосферного повітря», «Про виключну (морську) економічну зону»). Крім того, багато кодифікованих законодавчих актів у галузі екологічного законодавства мають комплексний характер, зокрема: закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу», «Про відходи», «Про екологічну мережу», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» та ін.

Прийняття при такій палітрі законодавчих актів Екологічного кодексу як форми кодифікованого акта є недоцільним, оскільки він не зможе об'єднати чинні кодекси і закони з причини своєї спорідненості за формою з останніми. Таке об'єднання можливе лише у формі Кодексу законів України про довкілля. Безумовно, воно не буде механічним, а матиме змістовне наповнення принциповими положеннями чинних

кодексів і законів екологічного спрямування і дасть можливість створити єдине законодавче підґрунтя для подальшої законотворчої та правозастосовної практики.

Кодекс законів України про довкілля має складатися із Загальної та Особливої частин і може включати в себе такі розділи. Загальна частина – загальні положення; законодавство про довкілля; об'єкти регулювання; право власності на природні ресурси; право загального та спеціального використання природних ресурсів; організаційна система державного управління у сфері природокористування та охорони довкілля; функції управління; заходи щодо забезпечення екологічної безпеки; економічний механізм

регулювання в галузі природокористування та охорони довкілля; вирішення екологічних спорів; юридична відповідальність за порушення законодавства про довкілля. Особлива частина – використання та охорона земельних ресурсів; використання та охорона водних ресурсів; використання та охорона надр; використання та охорона рослинного світу; використання та охорона лісових ресурсів; використання та охорона тваринного світу; охорона атмосферного повітря; використання та охорона природно-заповідного фонду; використання та охорона природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони; охорона біологічного різноманіття; національна екологічна мережа. Запропонована структура є приблизною і може містити відповідні уточнення, доповнення та зміни.

Отже, прийняття Кодексу законів України про довкілля має завершити кодифікаційний процес у сфері регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням природних ресурсів та охороною довкілля, створити екологічну законодавчу базу, адаптовану до норм і принципів права Європейського Союзу та в цілому міжнародного права.

Література:

1. Гетьман А. П. Проблеми реформування екологічного законодавства: до питання про створення Екологічного кодексу України // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 3(46). – С. 172–181.
2. Гетьман А. П., Разметаєв С. В. До питання розвитку проекту Екологічного кодексу України // Екологічний вісник. – 2003. – № 4. – С. 20.
3. Попов В. К. Наукові основи екологічного законодавства України // Вісник Академії правових наук України. – 1995. – № 4. – С. 35–36.
4. Голиченков А. К. Юридические критерии возможностей кодификации земельного законодательства в форме кодекса. Варианты решения проблемы // Сборник материалов научно-практических конференций 1995–1998 гг. – М., 1999. – С. 140–146.
5. Новикова Е. В. Теоретические проблемы развития экологического законодательства в республике Казахстан. – М., 1999. – С. 66–67.
6. Анісімов Г. В. Екологічне законодавство України: проблеми кодифікації // Проблеми законності: Республіканський міжвід. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Харків, 2008. – Вип. 97. – С. 108–117.
7. Республіканська науково-практична конференція «Екологічне законодавство України: стан та перспективи розвитку» // Проблеми законності: Республіканський міжвід. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. Харків, 2008. – Вип. 95. – С. 103–216.
8. Матеріали міжнародного «Круглого стола» на тему «Екологічний кодекс України: мифы и реальность». – К., 12–13 мая 2005 г.

ДО ВІДОМА АВТОРІВ!

Журнал «Екологічний вісник» публікує пріоритетні теоретичні, аналітичні, узагальнюючі, постановчі та методичні статті з актуальних питань екології.

Підписані автором статті (обсяг до 4-х сторінок, формат А-4, гарнітура Times New Roman, кегль 14, інтерліньяж 1,5, у т. ч. таблиці, малюнки, бібліографія), а також ілюстрації до них подаються у 2-х примірниках.

Рукописи приймають українською мовою, записані на дискетах. Текстові файли слід подавати у форматі редактора WORD-7, WRITE, графічні – у форматі TIFF або PCX у супроводі текстового роздруку.

На першій сторінці слід вказати індекс УДК. Назву статті, ініціали та прізвище автора (авторів) і повну назву організації та її адресу подавати українською, російською та англійською мовами.

Наукові статті за структурою мають містити такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням одержаних наукових результатів; висновки щодо даного дослідження і перспективи подальших розробок у цьому напрямі.

До статті обов'язково додають анотації (до 3-х рядків) і ключові слова українською, російською та англійською мовами.

Автори несуть відповідальність за точність і якість перекладу.

Рисунки виконують у форматі, який забезпечує чітку передачу всіх деталей, і подають у 2-х примірниках масштабом 1:1 або 2:1. На рисунках допускаються лише цифрові та буквені позначення, пояснювальний текст вноситься у підпис до рисунків. Фотографії (розмір не більше 13 см x 18 см) подають на білому глянцевому папері.

Посилання на літературу оформляють відповідно до загальноприйнятих вимог ДСТУ 7.1-84. У посиланнях на авторські свідоцтва та патенти необхідно вказати їхні клас і повну дату опублікування.

До рукопису необхідно додати експертний висновок установленої форми. На окремій сторінці слід написати повністю прізвище, ім'я та по батькові автора (авторів), домашню та службову адреси з контактними телефонами, повну назву місця роботи, посаду, вчений ступінь, коротку біографічну довідку, інформацію про найважливіші наукові праці, а також подати фото автора.

Відхилені рукописи редакція не повертає.